

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Primus Siue Vis Et Virtus Exemplorum, Hoc est, Solatia Et Documenta
- Hæc Moribus, Illa Temporibus Nostris Adhibita

Stengel, Georg

Ingolstadii, Anno M.DC.L.

Caput XXXVIII. Exempla Laurentij, Vincentij, Benjamini, Chryanti, Theodori
Studitæ, Pothini, inter summa tormenta, summè lætantium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48162](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48162)

CAPVT XXXVIII.

Exempla Laurentij, Vincentij, Beniamini, Chrysanthi, Theodori Studita, Pothini, inter summa tormenta, summe latantium.

I.

Prud. in hym.
S. Ambros. 1.
de offic. 41. &
l. 1. c. 28. Aug.
tract. 27. in
Ioan. & ser. 3.
de sanct. &
ser. 37. 38. 311.
23. de diuers.
Max. Taur.
serm. 1. 2. 3.
Leo Pont.
serm. 1.

Ed ne ista liberaliùs dici, quàm fieri existimemus, exemplo ostendamus. Quod dum ago, nec prætereundus mihi est, nec plenè dicendus ille Hispanæ gentis fulgor Laurentius, primarius Ecclesiæ Romanæ Diaconus. Quis enim tanti athletæ certamina plenè dixerit? In subsidium mihi veniunt antiquissimi & disertissimi scriptores; qui eius Acta, ob singularem rerum gestarum excellentiam, diuerso scriptorum genere celebrarunt. Neque enim Poëticè tantùm sunt à Prudentio decantata, sed Oratoriò quoque stilo per Ambrosium, Augustinum, aliosque SS. Patres exornata, cum quorum ingenijs contendere, non solùm superuacaneum fuerit, sed etiam superbum.

II.

Illud tamen præterire est nefas, magnam de virtute illius apud Xystum fuisse existimationem, sed veram. Nam cum eum moriturus vellet consolari, ostendit, non esse promissione incolumitatis, non sine calamitatis, sed, more generosi militis, & athletæ, expectatione certaminis consolandum. Quod probè animaduertit S. Augustinus tract. 27. in Ioan. vbi hæc habet. *Dixerat illi Xystus Martyr sanctus, cuius diem quinto abhinc retrò die celebrauimus: Noli mœrere, fili, (Episcopus enim erat ille, iste Diaconus) noli mœrere, inquit, sequèris me post triduum. Triduum autem dixit, medium inter diem passionis S. Xysti, & diem hodiernam passionis S. Laurentij. Triduum est medium. O consolatio! Non ait: Noli mœrere, fili, desinet persecutio, & saluus eris: sed noli mœrere: quò ego præcedo, tu sequèris; nec consecutio tua differtur: triduum medium erit, & mecum eris. Accepit oraculum, vicit diabolum, venit ad triumphum.*

III.

Quantà verò animi latitià ac generositate venerit, intelliget, qui meminisse volet, Laurentium, post diuersissima supplicia, quorum appetentissimus erat, pro coronide tormentorum, craticulæ impositum, cum lento igne assaretur, & liquecente in flammis funestissimè fumantes carne, ossa vnus lateris reiecta, costæ-

costæque ipsæ jam numerarentur, adhuc tamen non eiulasse, imò nec gemuisse; quid dico! etiam risisse! & quod plus est, Tyrannum irrisisse: cui hiantes corporis cauernas, & cum nigra cute dependulas è scapulis vstulatas carnes monstrans dixit: *Assatum est, versa, & manduca.*

Quàm verè Laurentio mori iocus fuit, cui pati risu dignum habebatur? Nempe plus quàm Socrates sapiebat, nec jam se alium tantùm à corpore suo existimabat, sed neque ipsum quidem suum corpus, suum esse arbitrabatur. Quare neque sensit, neque doluit, immò sentiens & dolens, ita se gessit, ac si extra corpus, cum D. Paulo in cælo habitaret, & ex tuto alium videret cruciari. Sic Lauro se dignum fecit Laurentius, nomine, sanguine, virtute Hispanus; Xysti exemplo magis, quàm tyranni foco inflammatus; multa millia Christianorum inflammaturus, numerumque auctoribus athletarum. Nam, teste S. Chrysostomo, *sicut planta rigata magis crescunt: ita & fides nostra oppugnata magis floret; neque horti aquis irrigati, ita germinant, nisi Ecclesia, si Martyrum sanguine irrigentur.*

Lucida duo sidera, duo Leuitæ Laurentius & Vincentius iungantur. Nam & Vincentius Valentie in Hispania, sub Diocleriano & Maximiano Imp. iudicem atq; tortorem Dacianum, suâ lætitiâ vincens, didicit in tormentis exultare: dignus proinde, quem ita compellem:

Vicisti pœnas feliciter, incolyte Martyr;

Tu tua Vincentem patria iure vocat:

Vide mihi athletam. Varijs artibus sæuum in modum diferuciatur; cæditur virgis, secatur loris, tenditur equuleis, ferreis vagulis charaxatur; totum hiantes plagæ corpus patefaciant, oculi; aditum dant ad intestina inspicienda, & costas numerandas visu: ita foedè laceratus, & aperto vndique vulneribusque confecto corpore Martyr, in acutissima testularum fragmenta conicitur, & ad cicatricum dolorem refricandum crudeli ratione identidem volutatur per subiectas asperitates.

Quis ad hæc vel narrata, ne dum spectata, aut tolerata, non cohorrescat? Ut tamen diuinæ manûs potentiam ac bonitatem agnoscamus, animumque ad fortia sumamus, ecce metamorphosin

T

morphosin

IV.

V.

Metaphr. &
Sur. 22, Ianuar.

VI.

morphosin inauditam. Repentè fragmenta illa aculeata, diuinâ Martyris fortitudine, testas vertunt in rosas, & quæ paulò priùs pungebant vt spinæ, subitò jam nouoq̄ue miraculo malcent, vt violæ, duritie crudelissimâ in redolentium florum mollitiem suauitatemq̄ue commutatâ. Itaque pavementum è tormentis stratum, vt cruciaretur, versum est ægro Martyri in torum quo diuinitus reficeretur. Adeò Numini facile est succurrere; inde iuuat, vnde cruciat; cumq̄ue necessarium est, conuertit in solatia, ipsa torturæ instrumenta. Ea propter, vt Prudentius canit,

Prudent. in
hymn. S. Vin-
centij.

*Ridebat hac miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quòd fixa non profundius,
Intraret artus unguia.*

Quid mirum? ardore patiendi, delicias, non poenas sentiebat. Quare de cruce etiam detractum cum lictores tenerent, vi qua potuit maximâ, ab eis se abripuit, atque ad crucem se recepit. Vbi flammaram patientia ita Præsidentem commouit, vt ad lectum eum reportari iusserit, in quo quia sanctissimè expirauit, fas est mihi illum hoc Epitaphio salutare.

*Quis te non fateatur, ô beate
Vincenti, voluisse cali ad arsem?
Alas in cruce gnarus explicasti;
Et pondus retrahens ad ima terra
A te clarificus deussit ignis.
Ne quid demique forsân ad volandum
Posset virginis deesse membris,
In plumis ea carnifex locauit.*

Quid aliud fecisset? cum à tantâ constantiâ plumæ & prunæ fuerint eodem loco habitæ. Immò si penes ipsum stetit, in prunis, Christi causâ, jacere martyr maluisset, de flamma ad refrigerium euolaturus.

VII.

Quod in Tiburtio quoque apparuit, qui cum nudis plantis prunis ardentibus insisteret, perque eas etiam incederet, ad Tyrannum conuersus, *Disce, inquit, ex hoc vno, miser, veram esse Christianorum hominum religionem: pruna enim mihi flores videntur, quorum odore fruor, non vror calore.* Et si vel maxime vltus fuisset, cum S. Vincentio dicturus erat:

Extor-

Extorque, si potes, fidem;
 Tormenta, carcer, ungula,
 Stridensq; flammis lamina,
 Atque ipsa pœnarum ultima
 Mors, Christianis ludus est.

Prudent. ibi.

Quod quàm verum sit, testatum facit in S. Beniamino Diacono Martyre Theodoretus, qui refert, inuictissimum Christi militem non modò vicisse disputando, sed etiam insultando. Nam Rege Persarum Isdegerde ad fidem abiurandam eum pellente: *Quo tu, aiebat, ô Rex, supplicio dignum arbitraberis eum, qui è castris tuis fugitiuus hostibus se tuis iungeret? Cùm ille respondisset: Morte crudelissimâ: Quam ergò, subiecit S. Martyr, crudeli morte dignus est, qui Deum suum, ac uniuersorum Dominum audeat negare, tantùm ut ne vili creatura displiceat?* Hæc disputando fecit Beniaminus; quid autem tandem etiam gesserit insultando, indicat idem Theodoretus, his verbis. *Ubi autem videt eum, id est, S. Beniamin, hunc cruciatum habere pro ludo, aliam rursus arundinem in membrum genitale intrudi mandat: qua sæpius extracta, infertaq; dolores ei incussit inexplicabiles. Post efferatus Tyrannus, virgam robustam, crassam, & propter ramos undiq; eminentes valde asperam, in imam alui sedem insigi iubet. Hic ludus est, hæc Ithyphallica (sed casta) sacra Christianorum.*

VIII.

Theodor. 5.
hist. cap. 38.Vide Laëtant.
lib. 1. de casta
relig.

De Chrysantho martyre hæc in Actis eius leguntur: *Auferentes eum ex eodem loco, excoriauerunt vitulum, & corio recenti cingunt eum nudum, & posuerunt eum ad solem; sed per totum diem in aestu nimio, & flagrantissimo sole nullam omnino potuit calefactionem sentire. Sed eadem, qua fuerat viriditate perdurans, corium in nullo potuit Dei famulum violare. Hæc est bonitas Dei, fortia passuros fortiter protegentis; & inter pœnas delicias facientis.*

IX.

Quod suo quoq; exemplo præclare docuit Theodorus Studita, qui ob defensionem sanctarum Christi imaginum iussus à Leone Armeno flagellari, sponte statim pudiceque zonam soluit; positaque veste, corpus nudum obrulit verberandum; *voluptati enim, dixit, mihi est corpusculi huius flagellatio; atque ista demum eius suprema depositio; quò citius nuda anima enolem ad eum, quem deprecero. Ita in eius vita habetur. Quare & Theodoretus ipse*

X.

Michael Studita in vita
Theodor.

scribens

scribens ad Naucraticum, exultansque post verbera, ait: *An non diadema gestantium, gloria mirabilior, stigmata ferre Christi, viuificas eius passiones, cen coronas?*

XI.

E quibus triplex gaudendi causa perficitur. Prima, quia Theodorus, corpus suum nihili aestimauit, & Socratico more, se animam esse, hoc est, animam tanti esse censuit, vt eius comparatione corpus quodammodo non esset aestimandum, neque vlla eius ratio habenda. Hinc dixit: *Voluptati mihi est corpusculi huius flagellatio, atque ista demum eius, tamquam grauis mihi sarcinae, & molesti oneris, suprema depositio; quò citius nuda anima euolem.* En vt animam se vocat! quia totus in animæ vitâ fuit occupatus. Non ita loqueretur, si totus esset caro; vt multi, quibus in solo est viuendi causa palato: Aliter Theodorus, cui cibo, somno & corpori seruire tam odiosum, quàm onerosum fuit. Hoc ergo onere per mortem liberandus lætatus est; *inquit enim oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris corporis eius superauerat; iam certè superaturus erat Deus.*

Isa. 9. 3.

XII.

Altera causa voluptatis, illis verbis indicatur. *Quò citius euolem ad eum, quem desidero.* Sicut enim Apostolus professus est desideria sua, cum diceret: *Coarctor desiderium habens dissolui, & esse cum Christo;* ita professus est & martyr. Cum ergò delectemur desideria nostra non differri, sed citò satiari: mors illum delectauit, quia desiderium satiauit.

Philipp. 4. 33.

XIII.

Cui adiuncta fuit tertia causa, *diadematis gloria, stigmata Christi, & corona.* Hoc est, quod Isaias dixit: *Latibuntur coram te, sicut qui latantur in messe, sicut exultant victores captâ prædâ, quando diuidunt spolia.* Quis enim non lætaretur de gloria diadematis? quam stigmata Christi multis præcedunt para sanguis. Quot passiones, tot messes habent sancti; quot vulnera, tot spolia; coronæ denique sunt tubæ, quibus ad hunc Martem accenduntur, siquidem, vt Tertullianus loquitur, *Martyres russati sanguine suo donatum Christi expectant.* Ob quod etiam inimicos diligunt, & tortores. Qui, teste S. Augustino, *non parum quidem labor est in hoc saculo, sed grande erit præmium in futuro. Per amorem enim hominis inimici, efficietis amicus Dei; immo non solum amicus, sed etiam filius, sicut ipse Dominus dixit: Diligite ini-*

Tertull. lib. de coron. militis. S. Augustin. serm. 5. de sanctis.

micos

micos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est. Si te aliquis homo dives in hoc saeculo vellet adoptivum filium facere, quomodo servires, quas ei dignitates impenderes, & servorum, eiusque servitia durissima, & aliquando etiam turpissima sustineres conuitia, ut ad caducam & fragilem eius hereditatem pervenires? Quod ergo ille sustinet propter substantiam terrenam, tu sustine propter vitam aeternam. Propter cuius immarcescibiles coronas è caelo ostentatas, sancti illi haeredes incredibili desiderio sunt inflammati nihil non patiendi.

Hæ coronæ accenderunt etiam Pothenum, seu, ut alij vocant, Pothinum, de quo Eusebius hæc scribit: *B. item Pothenus, cui Lugdunensis Episcopatus ministerium erat concredutum, cum novagesimum suæ ætatis annum præterisset, & corporis imbecillitate languesceret, ut vix posset, propter virium infirmitatem, qua distinebatur, liberè spirare: spiritus tamen alacritate, propter ardentem, qua flagrabat, Martyry cupiditatem, plurimum recreatus ad tribunal gestabatur, & tametsi corpus eius iam præ decrepita ætate, & cruciatu morbi, panè exhaustum esset, anima tamen in ipso servabatur integra, ut per eam Christus gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal magistratibus civitatis eum comitantibus, & universâ multitudine, varias cuiusque modi vociferationes contra illum, utpote Christianum edente, à militibus deductus præclarè fidei testimonium perhibuit. Cùm enim à præside rogaretur, quis esset Christianorum Deus? respondit: si tu eâ re dignus sis, cognosces. Inde igitur asperè, & immisericorditer raptus varias plagas cepit. cùm ab his, qui stabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentes manibus pedibusq; in illum contumeliose insultabant; tum ab illis, qui longius erant remoti, qui quod singuli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt, idq; propterea, quòd omnes permagna culpæ & impietatis loco ducebant, si quisquam petulanter illum insectari vlla ex parte omitteret: nam Deorum suorum causam ita se vindicaturos arbitrabantur. Ille vix iam spiritum duceus, in carcerem coniectus fuit: ac biduo post efflauit animam.*

Hæc de Potheno Eusebius, è cuius senis inbecillissimo corpore fortissimus spiritus emicabat. Quo exemplo monemur, ad durissima quæque perpetienda, non requiri vires, roburq; membrorum, sed sanctam diuino amore incensæ mentis alacritatem,

T 3

quâ

XIV.

Euseb. 5. hist.
cap. 19

XV.

quã Martyres potiti sunt; messem, victoriam, prædam, spolia, coronam intuentes; nos autem potiemur, si hæc ipsa Martyrum exempla, identidem ante oculos statuamus, serioque quotidie expendamus. Dux enim nobis est ad virtutem cogitata virtus; & alacritas excitatur alacritate; libenterque mores referimus, quos in alijs suspicimus, atque imitatione dignos iudicamus.

XVI.
S. Gregor.
Naz. orat. 18.

Eueniet itaque nobis, quod S. Gregorio Nazianzeno euenit, vel vnus D. Cypriani martyrium consideranti, quem alicubi sic alloquitur: *Tuã, ô Cypriane Martyr, virtute, maiorem in modum afficior, memoriã recreor, ac præ gaudio quasi lymphatus feror, quodamq; modo in eodem tuo martyrio versor, dimicationisq; socius & particeps sum, ac totus ad te transeo.* Hæc Nazianzenus exemplo Cypriani accensus, atque hoc ipso exemplo docens, quo pacto hic ignis in nobis sit accendendus. Paulò prius id ipsum quoque ostendit, vbi affirmat, se meditatione exemploque martyris, quasi corpore exutum, contemptis omnibus rebus fluxis caducisque totis ignibus, ad cælestia anhelare. *Huius rei, ait, inexplebili quadam aviditate teneor, nec ab ea umquam dinelli possum. Martyrum honoribus oblector, pugilum cruoribus exulto, atque aliorum quidem certamina & victoria sunt, corona autem mea; & sic eò gloriam hanc præripio, & eorum egregia facinora mea esse duco.*

XVII.

S. Gregor.
hom. 35. in
Euang.

Sint igitur, & nostra, cum possint esse nostra, si vt ab alijs in exemplum nobis relinquuntur, ita à nobis ipsis quoque in exemplum arripiantur. Quid enim profunt diuitiæ oblatae, sed repudiatae? quid iuuat, cum Tantalo, inter medias aquas stare, & sitire? Cur martyres miramur, & non imitamur? cum præsertim sequi eos liceat viã clementiore? Illi ferro, illi flammã sunt cruciati: *nos sine ferro & flammã martyres esse possumus,* ait S. Gregorius, *si patientiam in animo veraciter custodiamus.* Illi inter tormenta exultrauerunt, & pro tortoribus Deum inuocauerunt: nos saltem in execrationes & vindictam non erumpamus. *Pusilli hominis & miseri est,* ait Seneca lib. 2. de Ira. *repetere mordentem, ut muros & formicæ: ad quas si manum admoeris, ora conuertunt. Imbecilla se laedi putant, si tanguntur.* Generosi est, luctum sperare ex aduersis. Quare pusilli tympano, generosi citharæ sunt similes. Tympanum percussum reboat; percute citharam, & bene sonat.

ADP

6 I

Ita

Cap. XXXIX. In tormentis, & ipsâ morte, cantantium exempla. 151
Ita animi viles vlulant, cum percutiuntur; fortes inter verbera
Deum benedicunt.

CAPVT XXXIX.

Exempla in morte, maximisq; carnisficinis etiam præ lætitiâ
cantantium, & Deum laudantium.

CYgnus candidum & læti sanguinis animal, naturâ est
Hyæna, torpi & tristi bestia, prorsus contrariâ. Nam,
si multis antiquissimis Scriptoribus hoc damus; ille fu-
neris sui cantator dulcissimas edit voces moriturus; ista, cum fi-
nem vitæ sentit instare, amarissimè plorat. Causam discriminis
huius, Physiци arbitrantur, sanguinis diuersitati tribuendam.
Cum enim Cygno sit dulcis sanguis, ac ad lætitiâ incitans;
Hyæna autem amarus & multo felle infectus, aiunt, vtriusque
animalis sanguine, sub mortem ad intima refugiente, & ad eò ad
ipsum cor confluente, Cygnum quidem ad hilaritatem & cantus,
Hyenam verò ad tristitiâ & ploratus incitari. Quod nam ve-
rum sit, multi dubitant; experientiam similem in acanthide, seu
spino, scio esse certam, qui, cum brumali tempore conticesceret,
ad cantum vexatione fuit adactus, sanguine scilicet ad irritatio-
nem incalescente.

Hæc seu dubia, seu certa in auibus, longè certiora sunt in
hominibus, quorum alij Hyenam, alij Cygnum imitantur. Cum
enim mors peccatorum sit pessima, & sanguis eorum ipse sibi male
sit conscius, ad cor confluit morituris, illudq; velut malleus qui-
dam, pulsat, angit, exedit, ac præ tristitiâ, vitam cum gemitu fu-
gere facit indignantem. Sanctorum verò mors, quia in conspectu Do-
mini est pretiosa, & mens, quasi iuge conuiuium, exultans scit se fe-
cisse, vnde possit sperare, non vnde debeat formidare; idcirco
lætatur sicut qui latantur in messe, sicut exultant victores captâ prædâ,
quando diuidunt spolia. Hac lætitiâ gliscente atq; impellente, ter-
tu Dei, non solum cum Simeone sene è carcere, & corpore mortis
huius in libertatem asserendi Cygneum quid modulantur, sed eti-
am inter ipsa tormentorum monstra, quasi inter conuiuia, diuino
amore ebrij; dulcissimè canunt. Quamuis enim iusti, sciunt ta-
men se juberi, vt qui iustus est, justificetur adhuc: cumq; non igno-
rent,

I.

Elisa. lib. 4.
hist. c. 14.

II.

Psal. 33. 22.

Virgil. 12.
Æneid.
Psal. 115. 15.
Prou. 35. 15.

Isa 9. 3.

Luc. 2. 28.
Rom 7. 24.

Apoc. 22. 21.

rent,